

DESCOPERIRI HALLSTATTIENE PE TERITORIUL ORAȘULUI-MĂGURELE, JUD. ILFOV

Gheorghe MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, Nona PALINCAȘ

În luna iunie 2005, proprietarul terenului situat pe strada Alunișului nr. 10, din orașul Măgurele, județul Ilfov, a solicitat încheierea unui contract de descărcare de sarcină arheologică pentru o suprafață edificabilă de 130 mp. Zona se află în perimetrul sitului arheologic “Pe malul stâng al Ciorogârlei”, din LMI 2004, nr 318 IF-I-s-B-15206, trecut **greșit** “Pe malul **drept** al Ciorogârlei”. Stațiunea se desfășoară pe malul nordic al pârâului Ciorogârlea, la sud (greșit **vest**) de șoseaua Măgurele-Dărăști.

În cursul anului 1960, în marginea de vest-nord-vest a satului Gherman (înglobat în satul Alunișu, care acum este un cartier al orașului Măgurele) Petre Roman a descoperit întâmplător, cu ocazia săpării unei fântâni, o unealtă de silex care, tipologic, ar putea fi atribuită atât musterianului cât și aurignacianului. Efectuarea unui mic sondaj a evidențiat existența unor urme de locuire postpaleolitice, din epoca neolitică, bronzului, hallstattiană și medievală¹.

Acesta este momentul semnalării sitului arheologic pe care îl aducem în discuție. Într-o prezentare generală a descoperirilor arheologice de pe teritoriul localității Măgurele se arată că “urmele materiale din epoca bronzului și prima epocă a fierului indică în general așezări risipite” dar nu se fac nici un fel de localizări și încadrări mai precise pentru aceste materiale².

Primele cercetări arheologice propriu zise pe teritoriul localității Măgurele datează din anul 1961 când, pe teritoriul satului Filipescu (înglobat astăzi în localitatea Măgurele), punctul “Movila Filipescu”, a fost cercetată o așezare neolitică gumelnițeană³ și au fost descoperite resturi de locuire din epoca hallstattiană (cultura Basarabi).

O nouă etapă o reprezintă cercetările de suprafață pe malurile Sabarului și Ciorogârlei, efectuate de Aristide Ștefănescu, care a repertoriat și stațiunile arheologice de pe teritoriul localității Măgurele⁴. Cu această ocazie “au fost depistate materiale și unelte din silex datate în epoca

¹ Popescu 1961, p. 135, nr. 12; Păunescu 2000, p. 286, fig. 98.

² Roman 1964, p. 376.

³ Roman 1962, p. 259-269; Morintz 1962, p. 278, 282; Comșa 1963, p. 9, nota 33; Roman 1963, p. 33-47; Dumitrescu 1963, p. 62, nota 1.

⁴ Ștefănescu 1989, p. 52-60.

bronzului, geto-dacică, din secolele II-IV, V-VII, IX-XI și din epoca feudală⁵.

Ultima cercetare de suprafață datează din anul 2005, când s-au adus noi completări pentru PUG-ul localității: situl se întinde de la cca. 200 metri est de latura răsăriteană a complexului Institutului de Fizică Atomică "Horia Hulubei", până în apropierea șoselei Măgurele-Dărăști, pe o fâșie de teren care însumează o suprafață de cca. 7 ha. Cu această ocazie au fost descoperite fragmente ceramice care confirmă etapele de locuire deja cunoscute⁶.

Pentru epoca hallstattiană reținem că, lângă gardul din colțul sud estic al cimitirului din localitate, au fost descoperite bucăți mari de lipitură de la pereții unor locuințe incendiate precum și două fragmente de căni specifice culturii Basarabi. Pe baza acestor fragmente ceramice se apreciază că așezarea ar putea să dateze dintr-o fază mijlocie a culturii Basarabi⁷.

La aceste informații sumare mai putem adăuga faptul că "în satul Filipescu, azi Aluniș, în dreptul școlii, pe panta terasei s-au găsit două vase din epoca fierului (sec 5 î. Hr., de tip Ferigile)"⁸.

Pe teritoriul sitului, în perioada 2005-2006, s-au mai efectuat o serie de săpături de salvare, impuse de construcția unor case pe strada Intrarea Aluniș, nr. 27 A (un bordei din secolele III-IV)⁹ și pe strada Aluniș, la nr. 29¹⁰, 46 A (groapă geto-dacică)¹¹ și nr. 79¹². La nici una dintre aceste intervenții nu au fost localizate elemente ale culturii materiale sau alte vestigii care să permită completarea informațiilor referitoare la epoca hallstattiană.

Într-un alt sit, "Movila Filipescu", unde a fost localizată o așezare fortificată aparținând unei comunități a culturii Gumelnița, se menționează descoperirea unor resturi sporadice din prima epocă a fierului (cultura Basarabi)¹³.

Condițiile descoperirii

Zona cercetată se află pe o terasă înaltă de pe malul nordic al pârâului Ciorogârla. Pentru descărcarea de sarcină arheologică, pe amplasamentul

⁵ Ștefănescu 1989, p. 55, nr 13-14.

⁶ Vezi în acest volum Sandu-Cuculea, *Cercetări arheologice pe șantierele de construcții din județul Ilfov*.

⁷ *Eadem*, fig. 11.

⁸ Roman 2000, p. 35.

⁹ Sandu-Cuculea, *Cercetări arheologice*, punctul 10, figura 12/1.

¹⁰ *Eadem*, punctul 11, figura 12/2.

¹¹ *Eadem*, punctul 12, figura 13.

¹² *Eadem*, punctul 13.

¹³ Roman 2000, p. 35.

viitoarei locuințe, în perioada 10.06-13.06.2005, au fost trasate trei secțiuni de 13 x 2,00 m, orientate nord-sud, cu un martor de 1,00 m între ele. Colectivul de cercetare a fost alcătuit din Gh. Mănucu-Adameșteanu și Cătălin Bojică (Muzeul Municipiului București)

Descrierea situației stratigrafice este următoarea:

- stratul vegetal, cu o grosime de 0,10 m;
- între 0,10-0,50 m există un strat de pământ negru, care reprezintă nivelul de locuire, în care s-a găsit material arheologic;
- între 0,50-0,70 m există un strat de pământ castaniu-gălbui, în care s-au găsit foarte puține materiale arheologice;
- nivelul de lut galben, compact - "solul viu" în care nu s-a găsit material arheologic. apare în medie de la cca. -0,70 - 0,80 m.

Adâncimea de săpare atinsă a fost de – 1,00 m.

Groapa 2 (Secțiunea II, profil de vest, carourile 6-7, în capătul de nord vest) (Pl. 4/1, 5/1)

Groapa s-a conturat sub stratul vegetal, la 0,20 m, având următoarele dimensiuni parțiale, surprinse pe profil și în Secțiunea 2: diametrul gurii (1,50 m), diametrul fundului (1,00 m), adâncimea (0,70 m). La golire au fost surprinse resturi menajere de la vechea locuință (secolul XX).

Complexul 1 (Secțiunea III, caroul 1, în capătul de sud și Caseta 1) (Pl. 4/2, 5/2)

În capătul de sud al Secțiunii III, la o adâncime de 0,50 m, au apărut urme de pământ ars, care sugerau existența unei instalații de foc. Pentru clarificarea situației a fost prelungită secțiunea 3, spre sud, cu încă 2 m (Caseta 1). La curățare s-a conturat o suprafață de pământ bine bătătorit, cu pietricele, care sugerează o podea de locuință. Suprafața mică și fragmentele de pământ ars indică o distrugere într-o perioadă ulterioară (?).

În secțiunea S II, caroul 6, -0,70-0,80 m, s-a găsit un mare număr de cioburi provenind din același vas (MMB-inv 175330; Fig. 1)¹⁴. S-a presupus că ele se aflau într-o groapă, însă aceasta nu a putut fi identificată cu siguranță, din cauza slabei diferențe de culoare a stratului de pământ. Faptul că majoritatea cioburilor au spărturile puternic corodate arată ele au fost expuse intemperiilor vreme îndelungată. Prin urmare este improbabil să avem de a face cu o groapă în care s-a depus un vas întreg, varianta mai plauzibilă fiind aceea a unui vas care a fost lăsat în urmă într-o așezare abandonată.

Vasul a fost găsit într-o stare de fragmentare accentuată: cca. 50-60 de cioburi, dintre care jumătate au putut fi utilizate la reîntregirea a aprox. 60%

¹⁴ Descrierea și atribuirea descoperirilor ceramice îi aparțin Nonei Palineaș.

din corpul său. Nu s-a păstrat nici un fragment din buză, în timp ce din bază există patru fragmente. Pasta, fină, este un lut cu un conținut ridicat de mică și cu cca. 5-10% nisip fin ($\leq 1,5$ mm) ca degresant. Arderea s-a făcut într-un mediu bine controlat, culoarea finală fiind rezultat al intenției producătorului, după cum rezultă din următoarele observații: 1. vasul are culoare uniformă pe ambele fețe; 2. culoarea vasului este negru la exterior, brun deschis cenușiu la interior, exteriorul fiind ars în mediu reducător, iar interiorul în mediu constant, chiar dacă slab, oxidant; 3. partea brun deschis cenușie pătrunde între $\frac{1}{4}$ și $\frac{1}{2}$ din grosimea peretelui vasului. Exteriorul vasului este acoperit cu un slip subțire, care inițial a fost netezit până la luciu; acum părți mari ale suprafeței exterioare sunt corodate până la pastă; în măsura în care se mai poate determina, lustruirea s-a făcut pe direcție orizontală, cu excepția zonei diametrului maxim, unde era mult înclinată spre stânga. Interiorul a avut un strat foarte subțire de slip, care este însă în cea mai mare parte corodat, astfel că ingredientele din pastă se văd foarte bine, iar suprafața actuală este poroasă.

Vasul este de formă pântecoasă, cu diametrul maxim aproximativ egal cu înălțimea estimată, cu prag la baza gâtului și cu fundul plat. Decorul consta din patru proeminențe mici, aflate imediat la baza gâtului și patru apucători (trei păstrate) aflate sub diametrul maxim, în dreptul proeminențelor.

Datare. Ca formă și decor acest tip de vas are analogii foarte apropiate în așezarea de la Popești, jud. Giurgiu, în nivelele hallstattiene timpurii. Acestea sunt în număr de două – notate cu Ha II și Ha I2 – și se datează în mare în sec. X, respectiv sec. IX a. Chr.¹⁵ O restrângere a datării nu este însă posibilă deoarece pentru nici unul dintre exemplarele de la Popești nu se știe cu certitudine din care dintre nivele provine, ori dacă au existat în ambele¹⁶. Tipul de ardere reducătoare/ (slab) oxidantă, însă, este specifică stratului Ha I2, ceea ce restrânge datarea vasului de la Măgurele la sec. al IX – lea a. Chr.

Bibliografie

Comșa 1963 = Eugen Comșa. Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II, *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 7-32.

Dumitrescu 1963 = Vladimir Dumitrescu. Originea și evoluția culturii Cucuteni-Tripolie (I), *SCIV*, XIV, 1963, 1, p. 51-78.

¹⁵ Pentru nivelele hallstattiene timpurii de la Popești v. Palincaș 2004-2005, p. 55-64.

¹⁶ Palincaș. *Cultură materială și relații de gen în Bronzul târziu și Hallstatt-ul timpuriu la Dunărea de Jos* (manuscris).

Morintz 1962 = Sebastian Morintz, Tipuri de așezări și sisteme de fortificație și de împrejmuire în cultura Gumelnița, **SCIV**, XIII, 1962, 2, p. 273-283.

Păunescu 2000 = Alexandru Păunescu, *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul cuprins între Carpați și Dunăre. Studiu monografic*, Editura AGIR, București, 2000.

Palincaș 2004-2005 = Nona Palincaș, Social Status and Gender Relations in Late Bronze Age Popești. A Plea for the Introduction of New Approaches in Romanian Archaeology, **DaciaNS**, 48-49, 2004-2005, p. 39-53.

Popescu 1961 = Dorin Popescu, Săpăturile arheologice din RPR în anul 1960, **SCIV**, XII, 1961, 1, p. 133-144.

Roman 1962 = Petre Roman, O așezare neolitică la Măgurele, **SCIV**, XIII, 1962, 2, p. 259-269.

Roman 1963 = Petre Roman, Ceramica precucuteniană din aria culturilor Boian-Gumelnița și semnificația ei, **SCIV**, XIV, 1963, 1, p. 33-47.

Roman 1964 = Petre Roman, Valorificarea în clasă a cercetărilor de istorie locală, **SAI**, VI, 1964, p. 375-387.

Roman 2000 = Petre Roman, Măgurele, *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, vol. III, Editura Enciclopedică, București, 2000.

Ștefănescu 1989 = Aristide Ștefănescu, Cercetări de suprafață privind istoria locuirii omenești pe malurile Sabarului și Ciorogârlei, în raza municipiului București, **RMM**, 1989, 9-10, p. 52-60.

Abstract

This note concerns a bulk of 50-60 sherds found in a corner of section S II, under stratigraphic conditions that did not allow the excavator to be sure whether they were in a pit or in the layer. All sherds turned out to belong to the same vessel (about 60% of which could be reconstructed using the half of the sherds: no parts of the rim were recovered). Judging by the rounded breakages of the sherds, the vessel must have been broken long before it was covered with earth: it was probably left behind in an abandoned settlement.

Its shape, decoration – four pairs of knobs and lugs – and, more importantly, the outside black/inside light brown (reducing/[light] oxidizing, respectively) firing technique has parallels in the early Hallstatt settlement at Popești, Giurgiu County, and allows the vessel to be dated into the 9th century BC.

List of illustrations

Plate 1. The location of the village (1); the position of the lot (2).

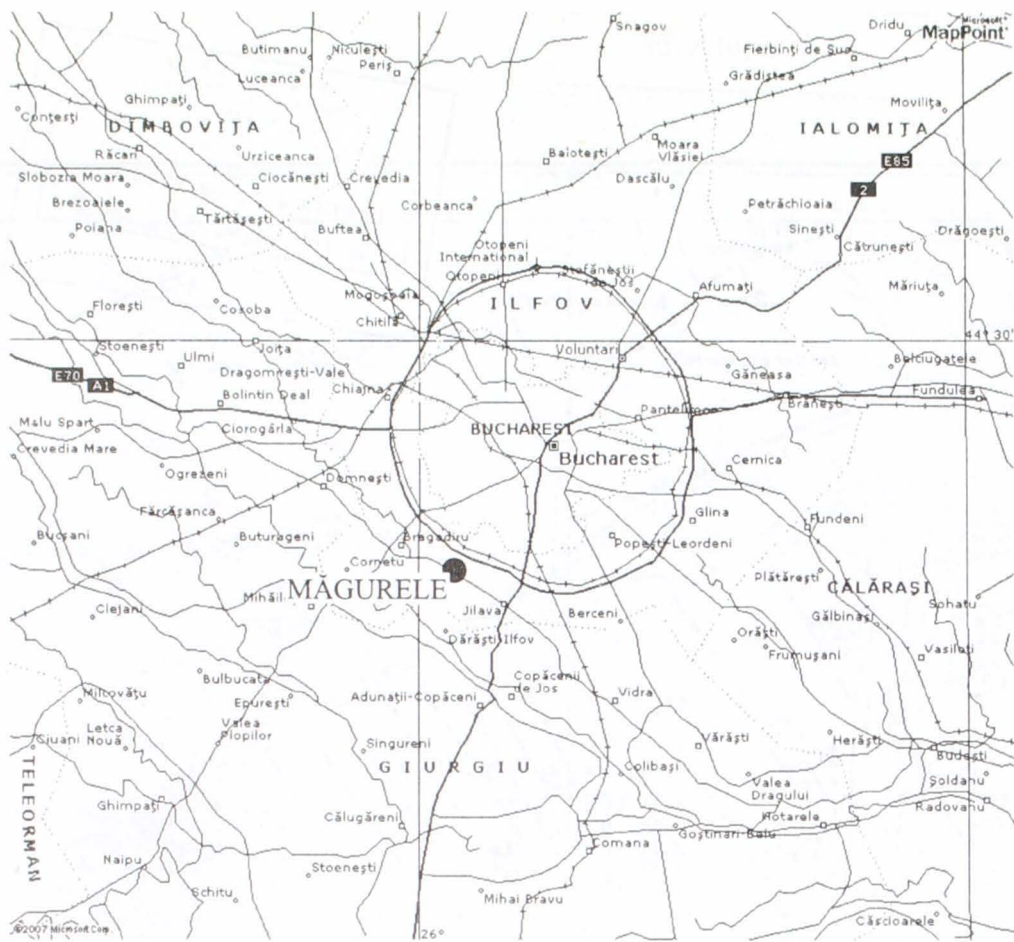
Plate 2. Aerial bordering plan of the lot.

Plate 3. Excavation plan.

Plate 4. Trench II, North view; Trench III, North view.

Plate 5. Trench II, profile West; Trench III, profile East.

Figure 1. Fragment of an early Hallstatt vessel.

1

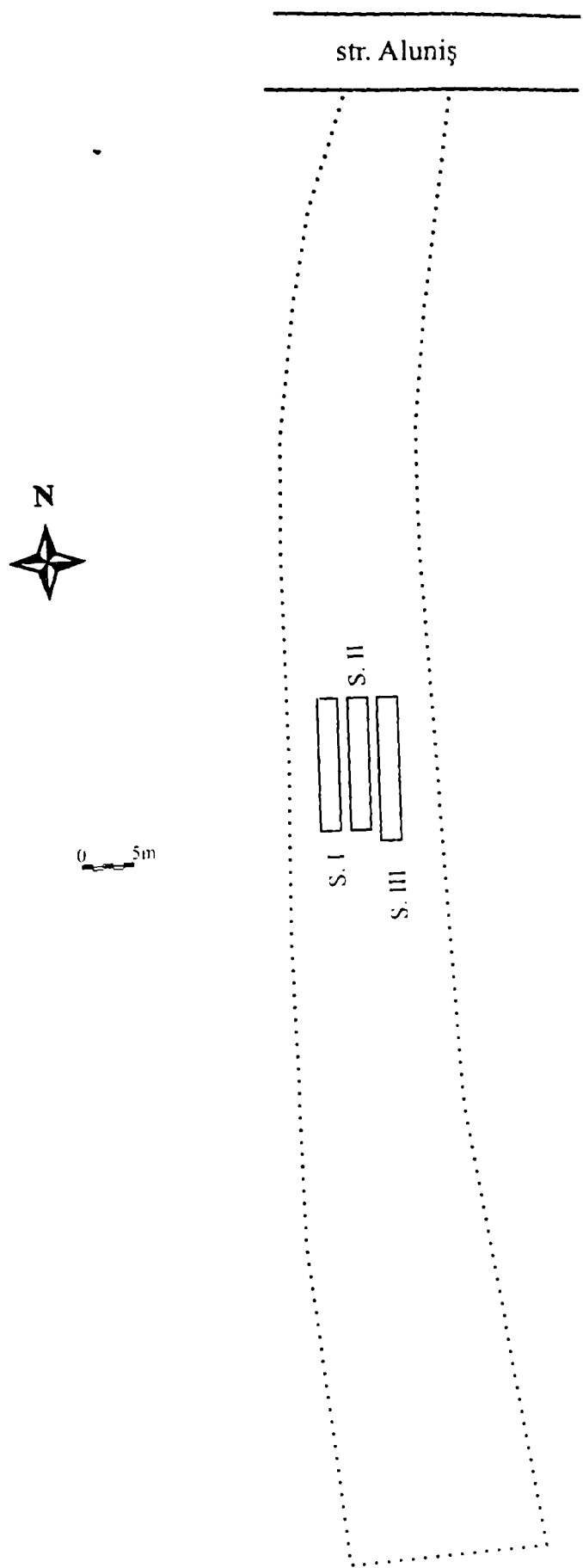

2

Planșa 1: 1 amplasarea localității; 2 poziția punctului.

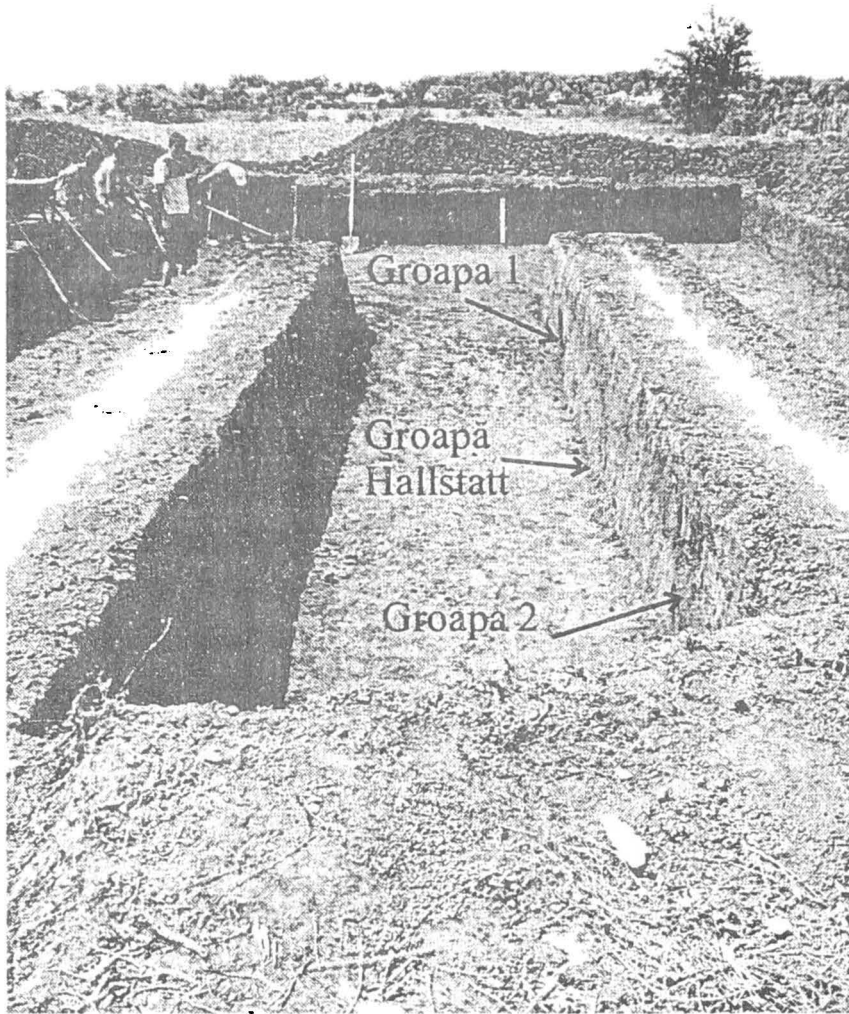

Planșa 2: plan de încadrare în zonă.

șanț desecare

Planșa 3: planul săpăturilor arheologice.

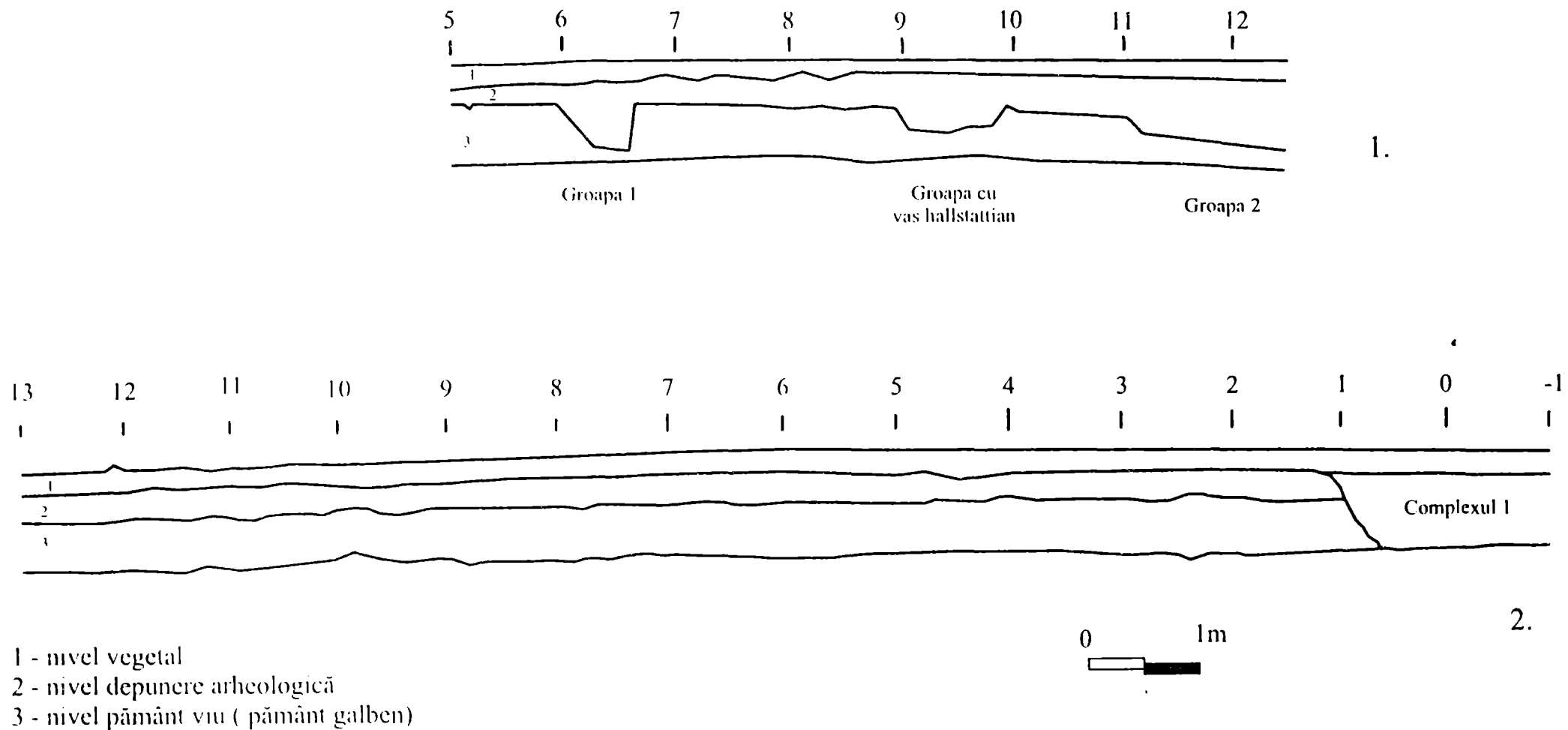

1

2

Planșa 4: 1 S. II vedere dinspre Nord; 2 S. III vedere dinspre Nord.

Planșa 5: 1 S II, profil V; 2 S III, profil E.

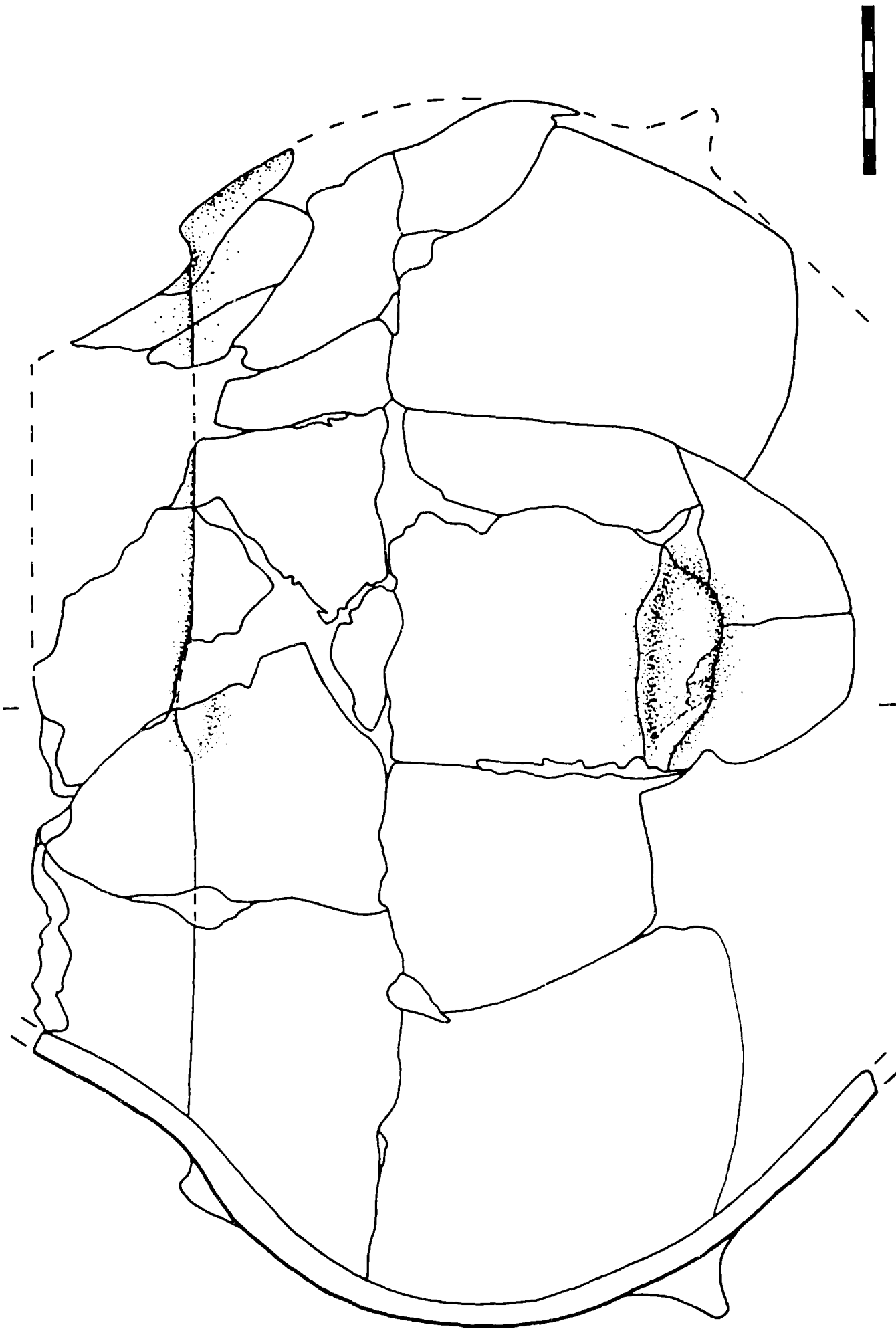

Figura 1. Fragment de vas hallstattian timpuriu.